

Mülkiye 150 Yaşında

Ali Çolak*

“Osmanlı modernleşmesinin ve aydınlanmasının eğitim alanındaki en önemli girişimi 1859 yılında, aklın ve bilimin öncülüğünde yönetici yetiştirmek amacıyla kurulan Mülkiye’dir hiç kuşkusuz. Çağdaş kurumsal yapıları oluşturan Mülkiye’nin tarihi bu yanıyla kurumsallaşmanın tarihidir. Diğer yandan Mülkiye’nin tarihi Türkiye’nin aydınlanma ve çağdaşlaşma tarihidir.” diyen cümlelerle başlayan bir Mülkiye tarihi okuması oldukça rafine bir okuma biçimidir. Böyle bir rafine okumanın doğal sonucu şu kadar siyasetçi, bakan, başbakan, şu kadar bürokrat, şu kadar ünlü kişi yetiştirdik diye devam eden cümlelerdir. Siyaset ve tarih derslerinin almasını almış kişiler olarak hepiniz biliyorsunuz ki bir metin ya da tarih okuması çeşitli biçimlerde yapılabilir. Çeşitli konuşma ve yazılarımda kullandığım az önce aktardığım sözlerin tamamı doğrudur ancak 150. yılında Mülkiye tarihine bakarken bu cümlelere yansıyanlardan farklı bir okuma biçimi denemek istiyorum izninizle.

“Mekteb-i Mülkiye Modernleşme ve Özgürlük Kavgası” başlıklı makalesinde, *“Osmanlıların “Nizam-ı Cedid” ve “Tanzimat” zorunluluğuna inandıkları yıllarda gerek medrese sistemi gerekse Enderun okulu yozlaşmış ve oligarşik çıkarların aracı haline gelmişti. Bu durumda yapılması gereken şey de mahalle mekteplerinden başlayarak bu öğretim kurumlarını ele almak ve bunları köklü bir reforma tabi tutmaktı. Ne var ki yapılan bu olmadı. Belli bir çıkar sisteminin ifadesi olan mevcut yapıya dokunulmadı ve sistemin dışında ve sisteme karşı yeni bir yapılanmaya girişildi.”* diyor Sevgili Hocam Taner Timur. İşte Mülkiye’nin tarihini, gelenek yaratma biçimini, siyasal iktidarlardan bağımsız niteliğini,

* Mülkiyeliler Birliği Başkanı

özgürlükçü karakterini, kendine özgü değer yaratma kapasitesini ve bu değerler konusundaki tavırlılığını ve kararlılığını belirleyen işte bu sistemin dışında ve sisteme karşı kuruluş biçimidir.

Kuruluş gerekçesinde, “memlekette bulunan memurların umûr-u mülkiyeye ve usûl-ü düveliyeye filcümle vukufu olma(ları)” gereğinin altı çiziliyordu. Donanımlı idareciler yetiştirilmesinin bir yararının da “ecneblerin bir takım müdahalelerini ve halka zarar vermelerini” önlemek biçiminde tanımlanmış olması Padişahların ve vezirlerin İngilizci, Fransızci, Almancı olarak ayrıştığı ve çekiştiği ve ülkenin ekonomik ve siyasal yönden adeta bir kuşatma altında olduğu bir dönemde dikkat çekicidir. Özetle, Mülkiye ana akım bir okul olmadığı gibi, ana akımlara teslim olmamasının, özgünlüğünü korumak konusunda çaba göstermesinin bu kuruluş biçimi ve özgün amaçla yakından ilgisi vardır.

Bu durum Mülkiye tarihinin her bir karesinde kendini hissettirir. Kendisini Okulun kurucusu ilan eden ve adına Şahane kelimesini ilave eden Abdülhamit’i değil, özgürlükçü Mizancı Murat’ı sever Mülkiye. “Avrupa ülkelerinde dahi mektepler kendi hükümetlerinin rejimini yüceltme ve desteklemeye hizmet edecek nitelikte adam yetiştirmeye” yönelik iken, Osmanlı Devletinde bu kurala uyulmadığı ifadesiyle Mülkiye’yi jurnalleyen ve hedef gösteren 1891 tarihli bir tezkere Mülkiye’nin özgürlükçü ve o siyasal iktidarlardan bağımsız karakterini ortaya koymaktadır. 1898 yılı merasiminde şeker dağıtan okul müdürünün “Padişahım çok yaşa” nidasına eşlik etmeyen Mülkiye öğrencileri ise tarihimizdeki ilk öğrenci isyanını gerçekleştirmiştir. Okula sinmiş olan özgürlükçü ve muhalif ruhun eseri olarak açıklanabilecek bir eylemdir bu. 24 Temmuz 1908’de Hürriyet’in ilanı ile yapılan ilk işin, “Mekteb-i Mülkiye-i Şahane” terkindeki istibdat rejimini hatırlatan Şahane kelimesinin atılması da aynı şekilde...

1908’in özgürlükçü havasından yararlanarak ilk Mezunlar Cemiyetini de ilk öğrenci derneğini de yine Mülkiyeliler kurmuştur. Ancak, Mülkiye’de oluşan bayram havası çok uzun sürmeyecek, İttihat ve Terakki Fırkası’nın giderek baskıcı bir cuntaya dönüşen niteliği siyasal iktidarla Mülkiye’nin yollarının bir kez daha ayrılmasına yol açacaktır. 1915 yılında savaş bahanesiyle bütçeye ödenek konmayarak kapatılması girişimini okulun bu partinin ülkeyi sürüklediği felakete muhalefet etme potansiyeliyle açıklamak daha doğru olsa gerektir.

Bu muhalif, bağımsız ve özgürlükçü karakteri ve tutumu Mülkiye tarihinden her bir yaprakta bulmak olanaklıdır. 1950’lerin ikinci yarısından itibaren otoriter eğilimleri ve uygulamaları giderek artan Demokrat Parti iktidarına karşı, öğrencilerine “Nabza göre şerbet veren sözde aydınlardan olmayın” dediği

için bakanlık emrine alınan dekan Turhan Feyzioğlu, okula sıkılan kurşunları Başbakan Adnan Menderes'e karşı "Okulun Onuru" olarak savunan dekan Fehmi Yavuz, Türkiye Devrimci Gençlik hareketini büyük ölçüde etkileyen Mahir Çayan, evi bombalanmasına karşın dekanlıktan ayrılmayan ve düşüncelerinden ödün vermeyen Mümtaz Soysal, savundukları düşünceler ve ödünsüz tavırları nedeniyle faili meçhul cinayetlere kurban giden hocalarımız Muammer Aksoy ve Ahmet Taner Kışlalı, 12 Eylül öncesi kanlı saldırılarda yitirdiğimiz öğrenci arkadaşlarımız, 1402 sayılı yasayı ve YÖK düzenini protesto ederek canları kadar sevdikleri okuldan ayrılmayı göze alan saygıdeğer hocalarımız farklı ideolojik ve politik kökenden beslenmiş olsalar bile aynı özgürlükçü ve muhalif ruhun farklı biçimlerdeki dışavurumlarıdır. Mülkiye ruhunu bir yerde arayacaksa bu özgürlükçü, bağımsız ve muhalif tavırda aramak gerekir kanımca. Mülkiye'yi kendisine öykünen okullardan farklı kılan da işte budur.

Bir kırılma noktasında kurulan ve eğitim sistemindeki köklü bir kopuşu ifade eden Mülkiye açısından en önemli kırılma noktası ve gelenekten kopuşun başlangıcı ise 12 Eylül olmuştur. 1918 gibi büyük bir yılgınlık döneminde bile "Ey Vatan gözyaşların dinsin yetiştik çünkü biz" diyerek büyük bir direniş ve inanç ruhunu topluma yaymaya çalışan Mülkiye ne yazık ki adım adım teslim alınmıştır. 12 Eylül gibi bir darbe eliyle uygulanabilir hale getirilen küreselci model ve onun üniversitelere dayattığı YÖK düzeni tarafından. Küresel düzen açısından esas olan pazara nitelikli elemanların kazandırılmasıdır ve bu ancak işbölümüne ve aşırı uzmanlaşmaya dayalı olarak gerçekleştirilebilir. Bu model tarafından Mülkiye Fakülte olmaktan çıkarılmış, bölümler haline gelmiştir. Öğrenci, sınav sisteminin zorunlu sonucu olarak, büyük ölçüde bilinçsiz tercihler sonucunda bir bölüme girmektedir. Fakülteye bilinçli bir tercih sonucunda gelmeyen ve Fakültenin bir kompartımanından giren öğrenci diğer kompartımanlarla ilişki ve iletişim içine girmeden okulun çıkış kapısından ayrılmaktadır. Bu modeli kabul etmek zorunda kalan Mülkiye bugün kendisini diğer iktisadi idari bilimler fakülteleriyle kıyaslamakta, onlarla rekabet etmeye çalışmaktadır. Fakülte Dekanımız Celal Göle'nin yazısında ifade edildiği gibi bunu büyük bir başarıyla da yapmaktadır. Ancak değer üretmek, gelenek yaratmak ortak etkileşimle, iletişimle, ortak bir ruh ile mümkündür. Bu model bunu ortadan kaldırmıştır. Sabancı Üniversitesi yıllardır YÖK ile sürdürdüğü mücadeleyi kazanmış ve bizim yıllar önce terk etmek zorunda bırakıldığımız modele geçmiştir. Bu önemli bir fırsattır. Mülkiye eğitiminde en önemli üstünlük olan ilk iki sene ortak eğitimin alındığı modele yeniden dönmeli, öğrenci bilinçli bir tercihle bölümünü seçmelidir. Özetle söylemek gerekirse yeniden Fakülte olmalıyız. 150. yılın Mülkiye'nin yeni yöneliminin belirlendiği, kararlaştırıldığı ve uygulama konusunda adımların atıldığı bir yıl olmasını diliyorum.

Mülkiye'nin teslim alındığı bir diğer nokta ise bütün üniversitelerde ve genel olarak toplumda egemen olan depolitizasyon sürecidir. Siyaset adım adım korkulan, ürkülen, uzak durulması gereken, güven duyulmayan, itibarsızlaştırılan bir faaliyet haline getirilmiştir. Üniversiteler sadece akademik meselelerin değil, akademik yaşamı da doğrudan etkileyen toplumsal meselelerin derinlemesine tartışıldığı, çözüm önerilerinin geliştirildiği ve öğrencisiyle, çalışanıyla, akademisyen kadrosuyla her düzeyde katılım talebinin en düzeyde dile geldiği ortamlar olmak zorundadır. Bu en çok da ülkeye siyasetçi ve yönetici yetiştirme iddiasını sürdüren Siyasal Bilgiler Fakültesi için böyle olmak zorundadır. Bilim hiçbir zaman sadece bilim değildir. İdeolojiden arı pür bilim yoktur. Toplumsal yaşamdan kopuk bir akademik yaşam da düşünülemez. Bu okulu farklı kılan az önce örneklerini ortaya koyduğum şekilde siyasetle kurduğu bağımsız, özgür ve özgün ilişki biçimidir. Yine özetle söylemek gerekirse bu Fakülte "siyasal" olmak zorundadır.

Türkiye ne yazık ki, karanlık bir dönemden geçmektedir. Son yıllarda büyük bir hızla uluslararası sermayenin çıkar ve beklentileri doğrultusunda birçok kamu hizmeti hak olmaktan çıkarılarak fiyat ödenmesi gereken bir meta haline getirilmiş, esnek istihdam yasaları emeği örgütsüzleştirmiş, toplumsal güvenlik ağı ortadan kaldırılmış, ekonomik ve sosyal alan güvencesizleştirilmiş, tarımdan kopup kente gelerek "varoşlara" yerleşen milyonlar istihdam olanaklarının yokluğu nedeniyle kalıcı bir şekilde yoksullaştırılmıştır. Diğer yandan yaşamayı ve yürütmeyi ele geçiren siyasal iktidar hukukun üstünlüğü ve güçler ayrılığı ilkelerini hiçe saymakta, kendisine biat eden bir yargı sistemi yaratmanın mücadelesini yürütmektedir. Cemaat-tarikat örgütlenmesi üzerine temellenmiş, kutsal sayılan din duygularını ekonomik ve siyasal çıkarların aracı olarak kullanan siyasal iktidar kendi çarpık, otoriter, çoğunlukçu anlayışını topluma dayatma eğilimindedir. Toplumsal ve siyasal sorunların çok yönlü ve halk yararına tartışılarak kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine olanak vermeyen, çoğulculuğa, çok sesliliğe tahammül etmeyen siyasal iktidardan demokratik açılımları gerçekleştirmesini beklemek de, yüksek yargı organlarının verdiği kararları beğenmediğinde "ulemaya sordunuz mu" "bu kararlar ideolojiktir" diyerek otokrat tavrını açığa vuran bir başbakandan demokrat yaratma çabası da beyhudedir.

Gerçek bir demokrasinin ekonomik demokrasi olmadan kurulamayacağını, böyle bir toplumsal ve siyasal düzenin ise ancak barış, demokrasi, hukukun üstünlüğüne içtenlikle inanan demokrasi ve emek güçlerinin kent ve kırsal yoksullarını da içine alan ortak mücadelesiyle kurulabileceğinin bilincindeyiz. Ülke sevgisi temelinde bir araya gelen Mülkiye mezunlarına belki de ülkenin kaderinin çizileceği böylesi bir dönemde çok önemli görevler düşmektedir. Oysa

bütün olumsuz tabloya karşın tüm topluma sinmiş olan duyarsızlık, ilgisizlik ve siyasetten uzak durma çabası Mülkiyeliler açısından da geçerlidir. Mülkiyeliler'in sorumluluğu, toplumun aynı idealleri taşıyan diğer kesimleriyle birlikte tüm topluma yöneliktir. Mülkiyeliler toplumsal sorumluluklarının gereğini yerine getirmek üzere çaba göstermekten kaçınmamalı, siyaset etmenin konvansiyonel/ geleneksel yollarının yanı sıra yeni biçimlerinin ortaya koymasında da öncü bir rol üstlenmelidir. Eğer Mülkiye'nin tarihi Türkiye'nin aydınlanma ve çağdaşlaşma tarihi ise, ülkenin içinde bulunduğu bu tabloda Mülkiyeliler'in de sorumluluğu vardır. Hem de herkesten bir fazla...

Mülkiye'nin kuruluşunun 150. yılının başarılı bir şekilde kutlanması için emek vermiş herkese ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Mülkiye'nin kuruluşunun 150. yılının ülkemiz açısından da Fakültemiz açısından da daha iyi, daha güzel günlerin başlangıcı olmasını diliyorum.